

УДК 347.211

Валерій Котляр

кандидат фізико-математичних наук, доцент, начальник лабораторії проблем управління персоналом Академії управління МВС;

Олександр Антонов

провідний науковий співробітник лабораторії проблем управління персоналом Академії управління МВС

ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

Досліджено проблеми оцінювання діяльності підрозділів карного розшуку, запропоновано єдину методологію, визначено напрями побудови системи оцінювання діяльності оперуповноважених карного розшуку, розроблено принципи створення та впровадження у практику такої системи.

Исследованы проблемы оценки деятельности подразделений уголовного розыска, предложена единая методология, определены направления построения системы оценки деятельности оперуполномоченных уголовного розыска, разработаны принципы создания и внедрения в практику такой системы.

The problems of estimating the activity of the criminal investigation subdivisions are under research, the unified methodology is offered, the courses of modelling of the system of evaluation of criminal investigation operations officers' activities are determined, the principles of the creation and introduction into practice of that kind of system are designed.

Ключові слова: оцінювання, системний аналіз, управлінська діяльність, карний розшук.

Ключевые слова: оценка, системный анализ, управленческая деятельность, уголовный розыск.

Keywords: evaluation, system analysis, administrative activity, criminal search.

Оперуповноважені карного розшуку ОВС України викривають значну кількість злочинів. Навантаження на одного оперуповноваженого нерідко перевищує встановлені науково обгрунтовані норми. Відтак надмірна кількість справ, що знаходяться у провадженні одного працівника карного розшуку, незавжди задовільні умови праці, недостатньо професійний склад підрозділів карного розшуку негативно позначаються на результатах оперативно-розшукової діяльності. Вдосконалення діяльності оперуповноважених, підвищення її результативності безпосередньо залежать від зростання професійного рівня працівників, матеріально-технічного та фінансового забезпечення, впровадження прогресивних форм і методів роботи, а також від визначення науково обгрунтованих норм навантаження та штатної чисельності зі встановленням таких критеріїв оцінки діяльності, які дозволяли б побачити об'єктивний стан оперативної обстановки, рівень злочинності в регіоні і результати боротьби з нею, навантаження на оперативні підрозділи, повноту забезпечення силами і засобами. Ці питання досліджувались у працях багатьох науковців, приміром, І.В. Бойка, Л.Г. Хейло, К.В. Аушева, К.К. Горяїнова, В.С. Овчинського, Л.В. Кондратюка тощо. Так, у І.В. Бойка обгрунтовано модель визначення критеріїв оцінки роботи оперуповноважених за системою вагомих показників, у Л.Г. Хейло і К.В. Аушева розроблена комп'ютерна система аналізу й оцінки оперативної обстановки на території оперативного обслуговування. К.К. Горяїнов, В.С. Овчинський, Л.В. Кондратюк, К.О. Забудський та О.А. Лупало пропонують методологію оцінювання ефективності діяльності ОВС крізь призму громадської думки, у В.Ю. Котляра, О.В. Антонова надана система оцінювання діяльності підрозділів внутрішніх справ з контролю злочинності з урахуванням світового досвіду.

Однак проблема визначення норм і порядку оцінки навантаження оперуповноважених карного розшуку досі не вирішена, потребує подальшого вивчення сучасної практики, наукового осмислення та обгрунтування для розробки комплексу соціально-економічних, організаційних і законодавчих заходів щодо радикальної зміни ситуації. Для досягнення максимальної ефективності у виконанні службових обов'язків підрозділам карного розшуку необхідні висока організація праці, науково обгрунтовані нормативи навантаження, достатня

штатна чисельність, сучасні критерії оцінки діяльності. Ці проблеми потребують нагального вирішення завдання розробки і практичного застосування таких критеріїв, враховуючи не тільки кількість розкритих злочинів, а й навантаження на працівників, якість виконаної роботи й ефективність процесу управління. Розв'язанню зазначеної проблеми слугує і мета статті – запропонувати єдину методологію, розробити принципи створення та впровадження у практику системи оцінки діяльності оперуповноважених.

Ми вважаємо, що результати діяльності оперуповноважених карного розшуку повинні оцінюватися з урахуванням таких показників: за реальним станом правопорядку в конкретному населеному пункті або регіоні з огляду на громадську думку; середнім навантаженням на одного оперуповноваженого – тобто за кількістю розглянутих ним заяв і повідомлень про кримінальні прояви та обґрунтованістю прийнятих у них рішень; кількістю розкритих злочинів за лінією карного розшуку, зокрема тяжких і особливо тяжких, у тому числі умисних убивств, тяжких тілесних ушкоджень, звалтувань, розбійних нападів, грабежів, крадіжок автотранспорту, державного та приватного майна; кількістю розкритих злочинів минулих років, розшуканих осіб, які переховуються від слідства і суду, та осіб, які пропали безвісти і перебувають у розшуку в поточному і минулих роках; за навантаженням на одного оперуповноваженого щодо виявлених організованих злочинних угруповань і порушених кримінальних справ стосовно членів ОЗГ; запобіганням злочинам за лінією карного розшуку; кількістю реалізованих оперативно-розшукових справ “Злочин”, “Захист” на групи осіб з притягненням їх до кримінальної відповідальності. Для вдосконалення й підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ України щодо запобігання злочинам, їх припинення та розкриття нами розроблено спеціальну методика оцінювання ефективності діяльності підрозділів карного розшуку.

Нині в науці є декілька підходів до оцінки ефективності службової діяльності оперуповноважених карного розшуку. По-перше, це система оцінювання за “ваговими показниками”. По-друге, оцінювання за соціальною значущістю виконаної роботи, а також системи, що знайшли відображення у відомчих наказах.

Система оцінювання трудовитрат у службовій діяльності оперуповноважених карного розшуку. Суть системи у тому, що для запобігання злочинам, їх викриття, проведення дослідчої перевірки оперуповноваженому потрібні певні витрати робочого часу [1, 9–23]. Норма тривалості робочого часу не може перевищувати 40 год на тиждень. Корисний фонд робочого часу одного працівника за рік становить до 1727 год. Як засіб виміру вводиться поняття “бал” – усереднена норма часу, що виділяється оперуповноваженому для виконання певного виду і обсягу робіт упродовж визначеного терміну. Умовно один бал дорівнює 50 год. Тобто фонд робочого часу на рік відповідає $1727 / 50 \approx 34,5$ балам. Дослідницьким шляхом визначено, скільки в середньому працівник витрачає часу на розкриття того чи іншого злочину. Статті Кримінального кодексу України та їх частини із зазначенням кількості балів за кожне розкриття або участь у розкритті злочину наведено у табл. 1 (фрагмент).

Таблиця 1

**Кількість балів та усереднених витрат робочого часу
оперуповноваженого карного розшуку
на розкриття окремих складів злочину**

№ з/п	Статті Кримінального кодексу України	Номери статей КК України	Кількість балів (вагових показників)	Витрати часу, год
1	Умисне убивство	ч.1	5,0	250
		ч.2	6,0	300
2	Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання	116	4,5	225
3	Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини	117	2,5	125
4	Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або в разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця	118	2,1	110

Бальна система трудовитрат будується відповідно до функціональних обов'язків оперуповноважених карного розшуку на розрахунках фактично необхідного навантаження та із застосуванням відповідних надбавок. Ці значення пропонується використовувати як критеріальні під час оцінювання діяльності оперуповнова-

жених і підрозділів карного розшуку та формувати на їх основі науково обґрунтовані норми навантаження на одного працівника на рік. Так, проведене дослідження уможливило визначення річного обсягу витрат робочого часу, необхідного для виконання функціональних обов'язків, покладених на співробітника карного розшуку, що становив 2687 год на рік за норми 1727 год (коефіцієнт навантаження на одного оперуповноваженого в середньому 1,55%). З урахуванням навантаження та аналізу статистичних даних за останні п'ять років встановлено усереднений науково обґрунтований норматив навантаження, який становив 29 розкритих зареєстрованих злочинів за лінією карного розшуку на одного оперуповноваженого.

Водночас із очевидними перевагами така система має певні хиби. По-перше, за наявності будь-якої норми трудовитрат (у тому числі 34,5 бала за рік) неминуче виникне ситуація, коли потрібного результату можна досягти не тільки наполегливою працею, а й приписуванням або “валом” “дрібних” злочинів, розкриття яких не потребує значних зусиль. Наприклад, притягнення наркозалежних осіб до відповідальності за ч. 1 ст. 309 КК України за незаконне зберігання наркотичних засобів без мети збуту або притягнення до кримінальної відповідальності громадян за використання підроблених проїзних посвідчень за ч. 3 ст. 358 за використання завідомо підробленого документа тощо [1, 9–23].

По-друге, оскільки система передбачає ведення одним із заступників начальника ВКР журналу обліку виконаної роботи та відповідних розрахунків витрат робочого часу, це створить додаткове навантаження на керівний склад підрозділу, яке нині й так надмірне.

По-третє, у вказаній системі “ваговий показник” нараховується працівнику лише за розкриття злочину. При цьому фактично проведена робота враховується не повністю. Так, оперуповноважений, який працював над розкриттям десяти злочинів і розкрив три з них, матиме такий самий результат, як і той, що працював над розкриттям трьох злочинів і розкрив їх. З іншого боку, пропонується, наприклад, щодо злочинів, учинених в умовах очевидності (тобто відома особа, яка їх скоїла), вагові показники зменшувати вдвічі. Показник “очевидність злочину” важко визнати контрольованим, у зв'язку з

чим створюється додаткова можливість корегувати основні параметри результатів роботи.

По-четверте, пропонується виключати додаткові “вагові показники” за прорахунки. Наприклад, за скасовану прокурором постанову про відмову в порушенні кримінальної справи з результатів роботи працівника вираховується 3,3 бала або за порушення службової дисципліни – 3 бали. Тобто працівник, який неякісно веде оперативні справи та покараний за це, і до того ж має одну скасовану постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, при цьому за розкриття злочинів набравши 7,3 бала, в сумі матиме 1 бал ($1 = 7,3 - 3,3 - 3$). Отже, має однаковий показник роботи з працівником, який набрав за розкриття злочинів лише 1 бал, але якісно вів оперативні справи, а скасованих постанов про відмову в порушенні кримінальних справ не мав. Така система “штрафів” також змішує різні показники праці (трудовитрати та якість), що є неприпустимою системною помилкою, яка призводить до викривлення реальної картини результатів діяльності оперуповноважених.

Основні вади, що роблять розглянуту систему оцінки нефункціональною, нами вбачаються у тому, що показник “трудовитрат” змішується із суспільною значущістю виконаної роботи та з її якістю.

Система оцінювання ефективності діяльності за соціальною значущістю виконаної роботи оперуповноваженими карного розшуку складається з трьох видів методологічно пов’язаних груп оцінок “ефективність – якість – інтенсивність”, які досить повно характеризують діяльність працівників, підрозділів та структури ОВС у цілому. Базовими (відносно самостійними) компонентами цієї методики є: показник “результат роботи”, що визначений за соціальною значущістю виконаної оперуповноваженими роботи; методика визначення показників ефективності діяльності (ефективності – якості – інтенсивності) з кінцевим розподілом на групи за системою оцінок “В-С-Н” (висока – середня – низька) та “ДВ-В-С-Н-ДН” (дуже висока – висока – середня – низька – дуже низька) [2; 3, 197–206].

Кожний вид злочинів перед подальшим узагальненням перераховується в бали суспільної небезпеки шляхом множення кількості розкритих злочинів розглянутої категорії на відповідний *коефіцієнт суспільної небезпеки*. Числові значення цих коефіцієнтів визна-

чені на основі обробки за спеціальною методикою даних судової статистики про міри покарання, призначені судами за вчинення злочинів відповідних видів. Ці коефіцієнти змістовно інтерпретуються як середня величина всіх передбачених законом мір покарання за розглянутий вид злочину, умовно виражена в роках позбавлення волі. Для зручності використання і забезпечення наочності сумарні бали суспільної небезпеки перераховані у відповідний еквівалент *тяжких злочинів*. З цією метою коефіцієнт суспільної небезпеки тяжких злочинів умовно прирівнюється до одиниці, а коефіцієнти для інших груп злочинів методом пропорцій перераховуються визначеним чином. Змістовно ці коефіцієнти показують, скільки умовних тяжких злочинів “вміщується” в реальному злочині з огляду на його суспільну небезпеку. Так, якщо підрозділ після підрахунків у звітному періоді має 1000 балів, це означає, що проведена ним робота еквівалентна розкриттю 1000 тяжких злочинів.

Окремо зупинимося на хибах розглянутої системи. Невраховання в ній інших показників діяльності – таких, як якість праці, призведе до зниження якісних характеристик роботи. Спроба інтегрувати якісні показники в таку систему дасть невеликий ефект, оскільки застосований для цього метод логічної згортки досить поверховий і не дозволяє провести навіть просте ранжування серед підрозділів. Відомо також, що деякі нетяжкі злочини (наприклад кишенькова крадіжка – ч. 1 ст. 185) відповідно до КК України мають невелику соціальну значущість, але значну трудомісткість у розкритті. Тому практичні підрозділи можуть почати здебільшого нехтувати їх розкриттям або різними способами намагатися приховати від обліку. Але ж для громадян, які звертаються за допомогою, діяння, від яких вони потерпіли, є значущими незалежно від рівня суспільної небезпеки, і за якістю реагування на такі інциденти формується імідж міліції.

Потрібно визнати, якщо фінансове, ресурсне і штатне забезпечення міліції не залежать від реального стану злочинності (тобто рівня безпеки, віктимізації населення тощо) та від обсягу фактично виконаної роботи (трудовитрат), то міліція з метою свого виживання в цих умовах вчиняє, як і будь-яка інша система: вона усіма законними і протизаконними засобами починає “калібрувати” ре-

альну картину дійсності, зокрема і за допомогою приховування злочинів від обліку, викривлення статистики тощо. Дослідження серед фахівців основних мотивів приховування злочинів, проведеного ВНДІ МВС Росії, виявило такі найважливіші чинники: “обмежена пропускна можливість міліції” (надмірна завантаженість); “потяг до створення уявного благополуччя” (необхідність демонструвати високі показники розкриття “зниження злочинності”); “невелика заробітна плата, низький професійний рівень”; “несумлінність окремих працівників” [4]. Очевидно, що будь-яке реформування ОВС без урахування цих чинників або впровадження будь-якої системи оцінювання за однимімірним показником не зупинять впливу інших чинників і призведуть до стимулювання створення “уявного благополуччя”. Як свідчать наведені міркування, практика оцінювання та експертне моделювання ситуацій, усі наявні методики мають суттєві вади і в абсолютному вигляді жодна з них не може бути використана без застережень. Подолання вказаних труднощів вбачається у створенні нової системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ у сфері боротьби зі злочинністю. Така система має бути лише індикатором процесу службової діяльності окремого підрозділу і вказуватиме на можливі негаразди в органі, який оцінюється, та “сигналізуватиме” про потребу проведення контрольної або аналітичної роботи, а не слугуватиме підставою для покарання за “низькі” показники.

Сучасні підходи щодо створення системи оцінювання ефективності діяльності (далі – СОЕД) оперуповноважених карного розшуку. Визначення та організація оцінки ефективності діяльності – одна з найгостріших і найскладніших управлінських проблем ОВС України. Вона різнопланова і, безперечно, пов’язана з дотриманням науково обґрунтованих нормативів навантаження оперуповноважених карного розшуку, із соціальною значущістю та якістю виконаної ними роботи, а також з ефективністю дій управлінського персоналу. Отже, сучасна система повинна містити такі напрями оцінювання: перший – трудомісткість виконаних робіт з урахуванням витрат робочого часу; другий – діяльність, пов’язану з розкриттям злочинів, які диференційовані за ознакою суспільної небезпеки; третій – ефективність діяльності з урахуванням якості виконаних робіт. Пе-

ревага запропонованої системи оцінки в тому, що за належного теоретичного обґрунтування вона може доповнюватись іншими напрямками оцінки: четвертим – ефективністю управлінської діяльності ВКР, п'ятим – рівнем матеріально-технічного забезпечення тощо. За кожним з цих напрямів СОЕД складається з кількох відносно самостійних блоків: системи критеріїв і показників, які в кількісному вигляді різнобічно характеризують діяльність підрозділів карного розшуку та стан оперативної обстановки на закріпленій території, математичної моделі, що ґрунтується на показниках трудомісткості, якості, суспільної корисності й ефективності службової діяльності та їх диференціації за групами щодо середніх значень.

За кожним з цих напрямів визначається результат праці. Показник “результат роботи” – узагальнений, він акумулює в собі основні напрями діяльності підрозділу з урахуванням їхньої ваги і виражений в умовних одиницях (балах), які обираються так, щоб підсумки роботи мали легко інтерпретований зміст. Схема отримання параметра “результат роботи” полягає в підсумовуванні часткових характеристик з урахуванням їхньої відносної важливості (метод адитивної згортки). У результаті такої операції часткові показники, незалежно від одиниць їхнього виміру, переводяться в єдину для всіх універсальну одиницю виміру – бал.

Принципова особливість нової системи оцінювання – відмова від традиційних критеріїв, які передбачають прагнення досягнення максимальних значень показників за вимоги отримання неодмінно позитивної динаміки порівняно з попереднім періодом, і перехід до критеріїв у СОЕД карного розшуку, що базуються на розумінні середнього значення як оптимального. Перехід до цих критеріїв ґрунтується на таких засадах. По-перше, оскільки складні системи (якими і є підрозділи КР) працюють в умовах дій багатьох випадкових чинників, значення критеріїв ефективності (з математичного погляду – функціоналів) виявляються випадковими величинами. Тому під час вибору показників ефективності користуються середніми значеннями (математичними очікуваннями) відповідних функціоналів. По-друге, будь-яка система існує в оптимальному поєднанні деякого набору тенденцій, частина з яких – протилежні за знаком. Форма середнього значення параметрів цих тенденцій – уза-

гальнювальна міра варійованої ознаки, що характеризує її рівень із розрахунку на одиницю сукупності. Сюди належать, зокрема, середній рівень успішності чи кваліфікації оперуповноважених карного розшуку, середній рівень злочинності в регіоні за окремими видами кримінальних посягань тощо. Середньостатистичні значення показників діяльності усувають вплив суб'єктивістських чинників в окремих містах та районах і відтворюють відносно об'єктивну картину роботи підрозділів карного розшуку та стану оперативної обстановки в регіоні в цілому.

Далі визначимо результати діяльності підрозділів карного розшуку за зазначеними напрямами оцінювання.

Оцінювання діяльності оперуповноважених карного розшуку за трудомісткістю виконаних робіт. Вважаємо, що кожний працівник сумлінно виконує певний обсяг завдань, враховуємо лише ступінь його завантаженості, а якість і повноту роботи конкретного працівника залишаємо поки що осторонь як внутрішню проблему компетенції керівника підрозділу, яка стосується організації управління, а якість діяльності підрозділу в цілому буде оцінено в іншому блоці СОЕД. Вагові коефіцієнти (бали) мають символічне зображення $\alpha_1, \dots, \alpha_n$ (табл. 1). Результати діяльності підрозділу, що пов'язані з розкриттям злочинів та відповідають певному обсягу виконаної роботи, фіксуються у визначених формах статистичної звітності з певною періодичністю і мають символічне зображення r_1, \dots, r_n (кількість справ, у яких прийнято процесуальне рішення, з відповідними за порядком статтями/частинами КК з табл. 1) [6].

Обчислення результату роботи підрозділу (трудовитрат) у балах проводиться методом адитивної згортки. Формалізована процедура методу адитивної згортки (підсумовування часткових показників з урахуванням їхньої відносної важливості) полягає в тому, що кожний частковий показник збільшується на відповідний йому коефіцієнт важливості (цінності), потім ці часткові добутки підсумовуються. У результаті цієї операції часткові показники переводяться в єдину для всіх універсальну одиницю виміру – бал. Тобто:

$$N_1 = \text{узагальнені результати роботи підрозділу (трудовитрати)} = \sum_i \alpha_i \cdot r_i \text{ (балів)}$$

До цих витрат необхідно додати найвагоміші показники трудовитрат за іншими напрямками діяльності, що відповідають умовам контрольованості та меті існування ВКР, пов'язані зі статистично стійкими витратами часу та професійної енергії. Приблизний перелік таких трудовитрат наведено в табл. 2. Він допускає як звуження, так і доповнення новими позиціями.

Таблиця 2

Додаткові показники трудовитрат, пов'язаних із розкриттям злочинів оперуповноваженими карного розшуку

№ з/п	Вид додаткового показника	Трудовитрати в балах, β	Середні витрати робочого часу, год
1	Відмова в порушенні кримінальної справи	0,5	25
2	Реалізована справа оперативної розробки	4,5	225
3	Запобігання злочину	1	50
4	Розкриття злочину минулих років	3,1	155
5	Розкриття кишенькової крадіжки	1,5	75
6	Встановлення та затримання особи, яка перебувала в державному розшуку	2	100
7	Встановлення місцезнаходження осіб, які зникли безвісти	3,5	175
8	Встановлення особи невідомого трупа	1,5	75
9	Розкриття злочину на залізниці, якщо він учинений на значній відстані від дислокації органу внутрішніх справ	4	200
10	Порушення кримінальної справи та проведення за нею дізнання оперуповноваженим карного розшуку	4	200
11	Розкриття злочину, вчиненого на території обслуговування інших органів ВС	4,1	205
12	Розшук, затримання та видача осіб іншої державі	6	300
13	Розкриття злочинів і притягнення фігурантів до кримінальної відповідальності у справах оперативного обліку	4	200
14	Розкриття злочину в умовах ІТГ, СІЗО, ВТУ, приймальника-розподільника, спецприймальника	3	150

Результати діяльності за додатковими показниками трудовитрат також фіксуються в статистичній звітності і зображені параметрами (кількість відповідних дій за порядком табл. 2).

$$N_2 = \text{результати роботи за додатковими показниками} = \sum_i \beta_i \cdot t_i \text{ (балів)}$$

Загальні трудовитрати обчислюються як сума основних і додаткових

$$N = N_1 + N_2 \text{ (балів).}$$

Далі визначається середнє навантаження на одного працівника і порівнюється із середнім у регіоні залежно від категорії підрозділу.

Оцінювання діяльності підрозділів карного розшуку за показником соціальної значущості виконаних робіт. Обчислення результату роботи підрозділу, пов'язаної з розкриттям злочинів, проводиться в балах також методом адитивної згортки. Розкриті злочини диференційовані за ознакою їхньої суспільної небезпеки, що не тільки визначає пріоритетність їхнього розкриття, а й деякою мірою характеризує трудомісткість цієї операції. Вони представляються в балах умовної кількості тяжких злочинів. За ступенем суспільної небезпеки злочини за чинним КК України (ст. 12) поділяються на чотири категорії: невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі й особливо тяжкі. Так, приведення злочинів до якісно однорідного стану здійснюється на основі порівняння їхньої суспільної небезпеки. Такий підхід дозволяє об'єктивніше і точніше оцінити реальний стан злочинності в регіоні і результати діяльності ОВС з урахуванням тяжкості зареєстрованих злочинів.

Загальна значущість результатів оперативно-розшукової діяльності, пов'язаної з протидією злочинам лінії карного розшуку, обчислюється так:

$$Q = Q_1 + Q_2 + Q_3 + Q_4,$$

де Q_1 – значущість оперативно-розшукової діяльності, пов'язаної з боротьбою зі злочинністю; $Q_1 = w_1 \cdot \sum_i q_i \cdot n_i$, Q_2 – значущість оперативно-розшукової діяльності, пов'язаної з розкриттям злочинів; $Q_2 = w_2 \cdot \sum_i q_i \cdot r_i$, Q_3 – значущість оперативно-розшукової діяльності, пов'язаної з розшуком осіб, що переховуються від слідства і суду; $Q_3 = \sum_i v_i \cdot d_i$, Q_4 – значущість оперативно-розшукової діяльності за додатковими показниками (табл. 3); $Q_4 = \sum_i \rho_i \cdot s_i$, параме-

три w_p , w_2 , v_i – значущість відповідного напрямку роботи, n_p , r_p , d_i – кількість запобігань, розкритих злочинів та розшуканих осіб відповідними за порядком статтями/частинами КК з табл. 1, q_i – кількість дій за додатковими показниками (табл. 3), s_i – коефіцієнти суспільної небезпеки злочинів (числові значення цих коефіцієнтів, що ґрунтуються на обробці за спеціальною методикою даних судової статистики про міри покарання, призначені всіма судами України за скоєння злочинів відповідних категорій, наведені в роботах В.Ю. Котляра та О.В. Антонова).

Таблиця 3

**Додаткові показники, що характеризують
підвищену суспільну небезпеку злочинів,
розкритих оперуповноваженими карного розшуку**

№ з/п	Вид додаткового показника	Ваговий показник, ρ
1	Розкриття злочинів, які вчинені організованими злочинними угрупованнями	4
2	Розкриття більше одного епізоду кримінальної справи	0,5
3	Розкриття злочину, вчиненого більше ніж однією особою	0,5
4	Розкриття злочину, який має транснаціональний характер	5,5
5	Розкриття злочину терористичного спрямування	6
6	Розкриття серійних убивств та убивств “на замовлення”	6
7	Розкриття умисних убивств двох або більше осіб, убивств, учинених за одним “почерком” (способом) у низці місць різних регіонів	6

Отриманий показник соціальної значущості роботи ділимо на кількість особового складу підрозділу чи органу і порівнюємо із середнім у регіоні залежно від категорії підрозділу.

Оцінювання діяльності підрозділів карного розшуку за якістю виконаних робіт. Діяльність оперуповноважених характеризується не тільки трудомісткістю виконання та соціальною значущістю результатів, а і якістю виконаних робіт, що значною мірою відображає професіоналізм, сумлінність працівників, організаційні негаразди ВКР та визначається за допомогою коефіцієнтів як частка чи відсоток “браку” за кожним напрямом діяльності: $g_i = u_i/z_i$ (дані формуються з табл. 4).

Таблиця 4

Показники якості роботи оперуповноважених карного розшуку

№ з/п	Загальний показник за видами діяльності (кількість), z	Показник результатів із незадовільною оцінкою (кількість), u	Ваговий коефіцієнт, y
1	Матеріали за заявами та повідомленнями, за якими приймалося рішення	Порушення строків розгляду матеріалів за заявами та повідомленнями	2,5
2	Справи ОРД [9]	Порушення строків реалізації справ ОРД з вини оперуповноваженого	3
3	Джерела оперативної інформації	Несвоєчасне вилучення джерел оперативної інформації при вчиненні агентами злочинів, дворушництва	3,5
4	Джерела оперативної інформації	Розшифрування джерел оперативної інформації з вини оперуповноваженого	3
5	Надіслані матеріали про оголошення регіонального та державного розшуку	Порушення строків оформлення і надсилання в інформаційне бюро документів про оголошення регіонального та державного розшуку, несвоєчасне його припинення	3,5
6	Взяття на облік виявлених осіб та груп, які вживають наркотичні речовини й прекурсори, осіб, які їх збувають	Несвоєчасне взяття на облік виявлених осіб і груп, які вживають наркотичні речовини й прекурсори, осіб, які їх збувають	2
7	Взяття на облік осіб, оголошених у розшук, безвісти зниклих, невпізнаних трупів	Порушення строків взяття на облік розшукуваних осіб, безвісти зниклих, невпізнаних трупів	2,6
8	Взяття на облік викраденого автотранспорту	Несвоєчасне взяття на облік викраденого автотранспорту, несвоєчасне зняття з нього	2
9	Винесені постанови про відмову в порушенні кримінальної справи	Скасування постанови про відмову в порушенні кримінальної справи	3,3
10	Кримінальні справи, що перебувають у провадженні слідчого	Невиконання доручення слідчого з вини оперуповноваженого	2
11	Кримінальні справи, що перебувають у провадженні	Подання прокурора про несумлінне виконання роботи з розкриття злочину	2
12	Робота з особовим складом	Порушення службової дисципліни	3

Агреговану оцінку якості отримаємо з урахуванням вагових коефіцієнтів (табл. 4): $K = 1 - \sum_i \gamma'_i \cdot g_i$, де γ'_i – нормований ваговий коефіцієнт для i -го за порядком показника якості роботи; $\gamma'_i = \gamma_i / \Gamma$, $\Gamma = \sum_k \gamma_k \cdot g_i$ – відповідний показник якості (табл. 4).

Отже, нами визначена базова трійка показників “трудовитрати – соціальна значущість – якість” (N – Q – K). Співвідношення цих параметрів значною мірою характеризує ефективність діяльності оперуповноважених карного розшуку. Зазначимо, що останню визначають як ступінь досягнення цілей функціонування системи, що виражено кількісно-якісними характеристиками остаточних результатів праці та їх відповідністю витратам. Відтак, під ефективністю діяльності карного розшуку розуміємо міру його спроможності виконувати поставлені перед ним завдання. У практичній площині це визначення не має однозначної інтерпретації. Наразі використовується сублимат без чіткого наукового обґрунтування. Особливо це стосується відомчої нормативної бази. Так, у спільному наказі “Про затвердження Інструкції про єдиний облік злочинів” наведено визначення: “ефективність роботи правоохоронних органів з контролю за розкриттям злочинів визначається питомою вагою злочинів, за вчинення яких особам пред’явлено обвинувачення у звітному періоді” [8]. Питома вага злочинів, за вчинення яких особам пред’явлено обвинувачення у звітному періоді, визначається співвідношенням кількості злочинів, за вчинення яких особам пред’явлено обвинувачення у звітному періоді, помноженого на 100, до суми кількості злочинів, за вчинення яких особам пред’явлено обвинувачення у звітному періоді, кількості злочинів, кримінальні справи за якими зупинені за п. 1 ст. 206 (ст. 207), п. 3 ст. 206 (ст. 209) КПК України (коли місцезнаходження обвинуваченого невідоме або коли не встановлена особа, яка вчинила злочин) у звітному періоді та числа злочинів, у справах за якими з моменту порушення минуло більше двох місяців, але не представлено документів первинного обліку про пред’явлення обвинувачення або продовження чи зупинення слідства через нерозшук або невстановлення осіб, які вчинили злочи-

ни (частина 5,6 п. 19)”. Як бачимо, головним критерієм оцінки роботи міліції і нині є “відсоток розкриття”, тобто відносний показник, мало пов’язаний з обсягом фактично розкритих злочинів і фактично виконаної роботи.

Тому в ситуації, коли фінансове, ресурсне і штатне забезпечення міліції не залежать від реального стану злочинності, міліція з метою отримання позитивної оцінки результатів своєї діяльності всіма законними і незаконними засобами й надалі “корегуватиме” реальну картину злочинності. Багатокритеріальна система оцінювання виду “N – Q – K” є спробою заміни архаїчних підходів до сучасних систем оцінки діяльності карного розшуку та потребує подальшого теоретичного й емпіричного дослідження у вказаних напрямках.

Список використаних джерел

1. Бойко І.В. Основні критерії оцінки діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ України // Бюлетень з обміну досвідом роботи МВС України. – 2003. – Вип. 3. – С. 9–23.
2. Хейло Л.Г., Аушев К.В. Компьютерная система анализа и оценки оперативной обстановки в регионе: метод. реком. – М.: ГОИУ МВД России, 2003. – 75 с.
3. Лупало О.А., Котляр В.Ю., Забудський К.О. Оцінювання ефективності діяльності органів внутрішніх справ України шляхом вивчення громадської думки // Науковий вісник КНУВС. – К.: РВВ КНУВС, 2006. – № 5. – С. 197–206.
4. Горяинов К.К., Овчинский В.С., Кондратюк Л.В. Учет приоритетов граждан в планировании и оценке деятельности милиции (научно-практический доклад) – М.: Фонд ИНДЕМ, 2004. – 87 с.
5. Котляр В.Ю., Антонов О.В. Методика оцінювання діяльності підрозділів внутрішніх справ з контролю злочинності // Правова інформатика. – К.: НДЦ правової інформатики Акад. правов. наук України, 2005. – № 2(6). – С. 48–52.
6. Котляр В.Ю. Оцінювання основної діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ // Правова інформатика. – К.: НДЦ правової інформатики Акад. правов. наук України, 2007. – № 1. – С. 7–16.

7. Про затвердження Положення про критерії оцінки результатів діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ України: наказ МВС України від 12 липня 2000 р. № 459. – 8 с.

8. Про затвердження Інструкції про єдиний облік злочинів: спільний наказ Генеральної прокуратури України від 26.03.2002 № 20, Міністерства внутрішніх справ України від 26.03.2002 № 84, Служби безпеки України від 26.03.2002 № 293, Державної податкової адміністрації України від 26.03.2002 № 126, Міністерства юстиції України від 26.03. 2002 № 18/5.

9. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ // Нормативні акти України щодо охорони правопорядку. – К.: Логос, 1998. – С. 128–135.

Стаття надійшла 18.12.2008.